

שאלות ותשובות

עם הרב יוסף צבי רימון

התרת נדרים בזום בערב ראש השנה

שאלה

בערב ראש השנה נוהגים לעשות לאחר תפילת שחרית התרת נדרים. מה יעשו אנשים שאינם יכולים להגיע לבית הכנסת משום שהם בבידוד או שהם בקבוצת סיכון ואינם רוצים לצאת מביתם? האם יש אפשרות לעשות התרת נדרים בטלפון או בזום?

תשובה

התרת נדרים על ידי שליח

הגמרא (נדרים ה:) אומרת שבעל יכול להיות שליח עבור אשתו כדי להתיר את נדריה בפני בית דין (בתנאים מסוימים). האם אדם יכול להיות שליח גם עבור אנשים אחרים?

הר"ן (נדרים שם) כותב שלדעת התוספות ניתן למנות שליח עבור התרת נדרים. לדעתם, חידוש הגמרא הוא שאפילו בעל יכול להיות שליח עבור אשתו, על אף שיכול להיות שהוא לא ידייק בדבריו כדי שיתירו את הנדר (משום שנדרי אשתו משפיעים גם עליו), אך לגבי אדם אחר ברור ששליחות מועילה משום שאין לשליח כל נגיעה בהתרת הנדר.

הר"ן אף מוסיף בשם רבנו שמשון שאדם יכול לשלוח לבית הדין מכתב שבו הוא מודיע שהוא מתחרט על הנדר, ובית הדין יכול להתיר את הנדר משום שדי בכך שבית הדין יודע שהנודר התחרט על הנדר, ואין צורך בנוכחות הנודר בבית הדין בשעת התרת הנדר. לדעת הרשב"א (הובא בשו"ת הריב"ש, סימן ש"ע) אף יש בכך עדיפות על פני התרת נדרים על ידי שליח.

אולם לדעת הרמב"ם (שבועות פ"ו ה"ד), אדם אחר איננו יכול להיות שליח להתרת נדרים, אלא רק בעל לאשתו, וכתב הריב"ש (שם) שלדעתו גם שליחת מכתב לא מועילה, והתרת נדרים אפשרית רק בנוכחות הנודר. הוא מוכיח את דבריו מהמדרש על יפתח ובתו, שם מסופר שיפתח לא הסכים ללכת לפנחס כדי להתיר את נדרו (כי הוא היה "ראש קציני ישראל" וחשב שיש בכך פחיתות כבוד):

ואם היה אפשר על ידי שליח או מפי הכתב, למה לא עשה כן כדי להציל את בתו, שהרי לא היו מקפידין אלא שלא ילך האחד לחבירו לפי לשון המדרש. אלא בודאי בפניו ממש בעיני כדברי הרמב"ם ז"ל.

כיוון שיפתח לא שלח שליח או מכתב כדי להתיר את הנדר (ומבלי שתהיה פגיעה בכבודו), מוכח שאי אפשר להתיר אלא אם כן הנודר מגיע ישירות לבית הדין, וכדברי הרמב"ם.

הריב"ש לא מכריע במחלוקת זו, אם כי הוא כותב שראוי לחוש לדברי הרמב"ם. אך **השולחן ערוך** (יו"ד רכ"ח, טז) פוסק כדעת הרמב"ם על פי הריב"ש שצריך הנודר לבוא לבית הדין, ואי אפשר להישאל על ידי שליח, וכתב ה"ט"ז (ס"ק ב) שאף התרה על ידי מכתב לא אפשרית, אלא צריך שהנודר יבוא אל בית הדין.

התרת נדרים בטלפון או בזום

לאור האמור לכאורה אי אפשר להתיר נדר בטלפון או באמצעות זום, כיוון שצריך שהנודר יבוא בעצמו לבית הדין. אך יש לעיין מדוע אי אפשר להתיר על ידי שליח? ניתן להבין זאת בשתי צורות:

א. ייתכן שנדר נחשב כמו דין, וכשם שצריך לדון אדם בפני בית הדין הוא הדין במקרה זה (עינו קרבן נתנאל על הרא"ש, נדרים פ"א אות ס; קרן אורה נדרים ה:). לפי זה מסתבר שאי אפשר להתיר נדרים בטלפון או בזום (אם כי יש מקום לדון האם הנוכחות בבית הדין היא גזרת הכתוב או שמא נועדה כדי שיאמרו אמת, ואם כך גם בזום ייתכן שיש אפשרות כזו).¹

ב. ייתכן שאי אפשר להתיר על ידי שליח כיוון שאי אפשר לברר היטב את הפרטים ומדוע באמת האדם רוצה להתיר את הנדר, והאם יש כאן חרטה או פתח כדי להתיר את נדרו. לפי זה בוודאי שניתן להתיר בטלפון או באמצעות זום, כיוון שכעת ניתן לשוחח איתו (ובזום אף ניתן לראות אותו).

למעשה

למעשה, לכתחילה בוודאי יש לעשות התרת נדרים בפני בית דין, אך במקרה הצורך, כגון אדם שנמצא בבידוד או באישפוז או שחושש לצאת מהבית בגלל הקורונה ניתן לעשות התרת נדרים באמצעות זום (ועקרונית אפילו באמצעות טלפון) מהסיבות הבאות:

א. על אף שהשולחן ערוך פוסק כדעת הרמב"ם, כתב הפתחי תשובה (ס"ק ט) שרבו החולקים על הרמב"ם, ולכן בשעת הדחק אפשר קצת להקל ולהתיר באמצעות שליח.

ב. בניגוד לדברי ה"ט"ז, ייתכן שהשולחן ערוך מאפשר התרת נדרים בכתב (על אף שהוא אוסר התרה על ידי שליח), כיוון שלא מפורש בדבריו לאיסור, ואם כך מסתבר שניתן להתיר נדרים גם באמצעות טלפון או בזום.

ג. כפי שראינו, ייתכן שגם הרמב"ם כתב שאי אפשר להתיר נדרים באמצעות שליח רק מפני שהדברים לא יהיו מדויקים, אך אם ניתן לדבר ישירות עם הנודר ייתכן שאף הרמב"ם יודה שניתן. **ובשו"ת שבט הקהתי** (ח"ד, סימן רל"ט) כתב להקל לכתחילה מטעם זה להתיר נדרים בטלפון.

ד. ייתכן שבאמצעות זום, שניתן גם לראות וגם לשמוע את הנודר, הדבר נחשב כנוכחות לפני בית הדין (על אף שלעניין תפילה וברכות לא ניתן לומר שזו 'נוכחות' ואי אפשר לצרף למניין וכדומה), כי שני הצדדים רואים זה את זה ומדברים אחד עם השני באופן ברור.

כל הדברים הללו נכונים לגבי התרת נדרים פרטית הנעשית במהלך השנה. **לגבי התרת נדרים בערב ראש השנה, שהיא רק מנהג לחומרה, קל וחומר שניתן לסמוך על היתרים אלו ולעשות התרת נדרים באמצעות זום** (כאשר שלושה אנשים שהם בית הדין ישבו יחד, ויתירו לאחרים).²

התרת נדרים לקבוצה גדולה בזום

בחלק מהאפליקציות המאפשרות פגישות וידאו (כמו למשל זום) אין אפשרות שישמעו את כולם מדברים יחד. כיצד אם כן יעשו התרת נדרים לקבוצה גדולה?

במצב כזה, אדם אחד יאמר את כל נוסח התרת נדרים, ואחר כך המשתתפים יאמרו (אחד אחרי השני): "גם אני מבקש להתיר את נדרי, ומצטרף לנוסח ההתרה שנאמר כאן". לאחר מכן הדיינים יאמרו את נוסח ההתרה ("הכל יהיו מותרים...") שלוש פעמים, ואחר כך יאמר כל אחד מהמשתתפים (אחד אחרי השני): "הרי אני מוסר מודעה לפניכם ואני מבטל מכאן ולהבא כל הנדרים וקבלות שאקבל עלי".³

ובע"ה יתיר לנו הקב"ה את נדרנו ואיסורנו ויכתוב ויחתום אותנו לחיים טובים, בריאים וארוכים ולשלום.

ברכת ה' עליכם,

הרב יוסף צבי רימון

יו"ר עמותת סולמות

ראש הישיבה ורב המרכז האקדמי לב

רבה של אלון שבות דרום

1 כאשר מדובר על עדות לברור ולא על עדות לקיום ניתן להקל בכך, שהרי השו"ע (ח"מ י"ז, ו) מיקל אפילו בשמיעת טענות באמצעות מתורגמן (עינו פת"ש שם ס"ק יב). ועיינו תחומין לד, עמ' 292.

2 ביחס לנוכחות שלושת הדיינים במקום אחד נרחיב בע"ה בתשובה אחרת.

3 ייתכן שמצד הדין לא צריך למסור מודעה דווקא בפני בית דין (עינו בתשובה על אמירת כל נדרי ביחיד, להלן סימן י), אבל בכל זאת טוב יותר לומר בסיום התרת נדרים משפט שכולם מבינים את משמעותו, וכפי שכתבנו.